Dnevnici Alojzija Stepinca

Branimir Stanojević:

Negiranje uloge o užasnim događajima

Osim pet knjiga Dnevnika nadbiskupa Alojzija Stepinca za koje se u javnosti zna postoji i šesta i nalazi se u Beogradu

Sve će pokriti trava i zaborav, sav praiskonski užas u očima ljudi koji se odvode u neumtnu smrt, i krik majke i vrisak deteta, samo treba uporno ponavljati jednom usaglašenu laž i insistirati na njoj. Treba sejati tu travu laži i zaborava, neprestano, i opet, dok ne izblede slike stotina hiljada umorenih ljudi, koji bi morali da pronađu svoj spokoj u našem ljudskom, čistom sećanju. Treba što više mistificirati, tumačiti, pronalaziti „nove dokaze“ koji će stvar pokolja, istrebljenja i mržnje, objasniti na što prihvatljiviji način koji govori, ne o činjenicama već o ostrašćenosti protivnika koji je valjda izmislio logore smrti, ogromnu i najtužniju galeriju slika ubijene dece, ljudi, nemoćnih staraca, slike bestijalnog iživljavanja nad svakome ko nije istoveran, istokrvan...

Otud neprestani pokušaju da se odrede neki novi brojevi ubijenih, mnogo manji, da se zverski način likvidacije odmeni hladnim rečnikom ravnodušnosti, da se licitira nad grobovima i nad živima, da se licitira do potpune obesmišljenosti.

Knjige i beskonačni feljtoni u produkciji onih koji bi, da je časti, morali da umuknu zauvek, šire se brzinom ogavnih tračeva i brzinom kuge. A cilj? Da se iz temelja nove države iskopaju gromade na kojima piše: Jasenovac, Slano, Stara Gradiška, pokolj u Glini, Jadovno... Da se iz predvorja lažnoga slobodarstva i sjaja sećanja, uklone na stotine hiljada pločica, a na svakoj po jedan lik, po jedan tužni osmeh, pa i na desetine hiljada kozaračke dece. To su skoro sva ona deca odvedena u logore, odvojena od majki, umorena užasnom smrću, odvedena pod nogu Maje Buđon, pod lopatu sestre Pulherije koja je volela da trebi tu srpsku, jevrejsku i romsku gamad. Tu su slike sve dece, pa i onih koje je spasla Dijana Budisavljević sa svojim prijateljima i koja je svedočila o činjenici da se blaženi Stepinac nikada nije hteo okrenuti na užas i njena preklinjanja da joj u spasavanju te dece pomogne.

Današnje tumačenje nekadašnjih zbivanja u NDH jednostavna su. Ne govore u prilog istini sa kojom se mnogi ne mogu suočiti već više od pola veka. Katolička crkva pre svega, kao i nosioci ustaške ideologije krvi i tla koja je uvek mogla da računa na njenu zaštitu i podršku. To se odnosi na broj umorenih ljudi u mnogobrojnim logorima u Hrvatskoj, kao i na ulogu, smisao i značaj ustaške ideologije i njenog delovanja u dugom periodu od vremena pojave fašizma u Evropi do današnjih dana. Sastavni deo tog stava je uporno negiranje uloge i značaja pojedinih ličnosti kao što je nadbiskup zagrebački, Alojzije Stepinac, u sramnim, a užasnim događajima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u vreme Drugog svetskog rata. Ogromna produkcija falsifikata, ''novih svedočenja'' i saznanja prosto je neverovatna. Naravno, nije reč samo o Stepincu, već i o perjanicama tog pokreta; Paveliću, Kvaterniku, Budaku, pa i užasnim ubicama kakvi su bili Luburić, Francetić, fra Filipović, Majstorović...

Neprobojni zid dobro sračunatog ćutanja

Mistifikacije dnevnika počele su rano i traju do današnjih dana, jer je njihov sadržaj veoma teško prilagoditi izgrađenoj slici o blaženom Stepincu

Za divno čudo sačuvana su svedočenja preteklih žrtava, čitave biblioteke, kompletni arhivi, ali i sećanja ljudi koji su poznavali i najčuvanije tajne koje nas danas zanimaju. U ovom slučaju to su između ostalih, Jakov Blažević, Vladimir Bakarić, pa istraživač Dragoje Lukić, ali i general Jefto Šašić na koga su svi zaboravili kao na mogućeg svedoka, pa i general Jovo Popović takođe. Imajući sve ovo u vidu može se učiniti suvišnim napor da se još jednom stane u odbranu istine.

A, opet, kada pročitate stav koji izražava citat koji sledi, a poznajete istoriju Balkana, suočavate se sa sarkazmom u njegovom najogoljenijem smislu, sa bestidnošću kojoj je teško naći primer: „Odmah po uspostavi Nezavisne Države Hrvatske, ustaški je režim, potaknut od nacističke NJemačke, počeo sustavni progon Židova, a kasnije i Roma kao i progon Srba. Katolička je crkva prosvjedovala protiv tih mjera, a osobito je agilan bio Alojzije Stepinac. Odlučno je osuđivao rasističku teoriju i na njoj zasnovanu praksu, te pokušavao pomoći u pojedinim slučajevima. U tome je imao samo ograničeni uspjeh, ali nekoliko stotina Židova spaseno je njegovim osobnim zalaganjem, kao i zalaganjem drugih svećenika i predstavnika Svete stolice u NDH. Postoje zamjerke da ni on ni Katolička crkva u cjelini nisu učinili sve što su mogli i trebali. Stepinac je osuđivao rasizam i prije rata, primjerice u propovjedi na Staru godinu 1938, u skladu sa enciklikom Mit brenender Sorge iz 1938. u kojoj je papa Pije DžI osuđuje rasizam i nacionalsocijalističko učenje.''

Mnogo godina se očekivalo da će se u dnevnicima Alojzija Stepinca naći i oni delovi koji će dati dovoljno materijala i potvrditi teorije o herojskom, milosrdnom i mudrom držanju Stepinca. U ta, za prave ljude herojska vremena, za kukavice kukavička, za zločince zločinačka, koji će na taj deo istorije Hrvatske baciti neko novo, lepše svetlo. Razloga je bilo, mislilo se, jer kako drugačije objasniti toliko godina upornog odbijanja de se dnevnici otvore za radoznale istraživače, ali i za uspaljene branioce Stepinčeve. Taj neprobojni zid ćutanja otvorio je neslućeni posao pojedinim istraživačima, njihov prepis postoji i nalazi se u Beogradu. Ćuti se o njima i pored činjenice da su dostupna zlatnim i ograničenim perima novinara Glasa Koncila, koji se neprestano, godinama, kroz bezbroj tekstova i feljtona trude da satkaju mrežu od laži za lakoverne, za one koji znaju malo ili nimalo.

Originalni dnevnik Alojzija Stepinaca, od kada je pronađen u Zagrebačkoj nadbiskupiji, zajedno sa delom dokumentacije Nezavisne Države Hrvatske, kompletom gramofonskih ploča sa snimljenim govorima Pavelića, sa delom zlata iz trezora ustaške države u kome je bilo uglavnom zlatnih zuba i veštačkih vilica pobijenih nesretnika u mnogobrojnim logorima smrti, nalazio se u arhivu Republičkog sekretarijata unutrašnjih poslova Hrvatske u Zagrebu, uredno odložen i čuvan pod brojem 001050-31.
Dnevnik ima pet tomova i prva dva nose naslov, dr Alojzije Stepinac nadbiskup koadjutor, dok je na ostala tri on nadbiskup zagrebački.

Uz tekst dnevnika ispisan rukom Stepinca, a ponekad i njegovih sekretara, Ivana Šalića, Stjepana Lackovića i Franja Koktana, koji bi po sugestijama svog nadbiskupa beležili pojedinosti koje su smatrane važnim, mnoštvo je izlepljenih fotografija i pozivnica sa raznih svečanosti na kojima je Stepinac učestvovao.
Sakrio ih je u Nadbiskupiji kanonik Ivandija tako što ih je uzidao u deo jedne od podrumskih prostorija. No kako OZNA sve dozna tako je i ova tajna ubrzo razotkrivena, pomalo kasno za suđenje Stepincu, koji je već bio osuđen i zatvoren u Lepoglavi.
Dnevnici su prepisani ubrzo po otkrivanju, o čemu svedoči akademik LJubo Boban, i ne samo on, jer se u svom radu služio prepisom, a da originalne dnevnike nikada nije video.

Mistifikacije dnevnika počele su rano, već pošto su otkriveni i traju do današnjih dana. Nekada zato što su bili nedostupni, a danas zato što su van svih očekivanja dostupni, i stoga što je njihov sadržaj veoma teško prilagoditi izgrađenoj slici o blaženom Stepincu. Sada više nema prepreka koje će potvrditi istinitost teze da su Stepinac i Maček ustoličili Pavelića i otvorili vrata nadolazećem zločinu koji će se artikulisati i učvrstiti kroz zakone i praksu Nezavisne Države Hrvatske. Pa zašto se onda ćuti.

Mistifikacija ubistva kralja Aleksandra

Stepinac u svom dnevniku beleži posetu kralju Aleksandru, 3. jula 1934. godine, kome se smerno poklonio i pred njim položio zakletvu na vernost kao koadjuktor i novi nadbiskup

Zašto se i dalje pothranjuju i potkrepljuju stari mitovi i laž? Možda zbog novih laži i novih državnih tvorevina koje ne da se nisu odrekle srama svoje istorije, već baštine dobar njen deo, ugrađujući i deo osuđene ustaške ideologije u njene temelje, naročito deo prakse kroz mnoge akcije takozvanog domovinskog rata.
Dnevnik je skoro šezdeset godina bio otuđen sa teritorije Hrvatske, bio je u Beogradu, koristio ga je Blažević u procesu protiv Stepinca... Izabrao je samo neke delove dnevnika koji su potkrepljivali pojedine delove njegove optužnice..., neke su od teza koje i dalje, protiv svih činjenica i svake logike egzistiraju, pa se još i dograđuju, novim tumačenjima uporno zanemarujući istinu.

Nadbiskup Stepinac je prvi put pritvoren 17. maja 1945, a pušten 3. juna, da bi se već sutradan pojavio u razgovoru sa Titom. Nisu to bili obećavajući razgovori i samo su utvrdili mišljenje novih vlasti da se Stepinac mora izvesti pred sud. Doduše, velika je sreća pratila Stepinca, što niko nije znao, jer prvih dana pošto su partizanske jedinice ušle u Zagreb, Tito je poslao Jeftu Šašića sa nekoliko zadataka, od kojih su dva zanimljiva za ovu priču. Da naredi Koči Popoviću da povuče srpske brigade kako mu se ne bi prebacivalo da su ti borci uništili grad, a kako se to inače govorilo, svakom prilikom, za srpske jedinice koje su u Zagreb ušle na kraju Prvog svetskog rata, i ‘’da se uhapsi onaj zločinac Stepinac i da se odmah raščisti sa njim’’. LJude koji su poslati da uhapse Stepinca vratio je Hebrang, kasnije objašnjavajući svoju odluku potrebom da mu se javno sudi, što bi bilo veoma značajno i korisno za državu koja se stvara i za istinu o izdajničkom radu dobrog dela katoličkog klera i njihovog nadbiskupa.

Potpuni tekst dnevnika svakako mogu da pomognu pažljivom istraživaču da utvrdi stvarne motive Stepinca za njegovo delovanje i ponašanje u ključnim političkim momentima i njegovom odnosu prema najistaknutijim ličnostima i kreatorima strašnih događaja koji su trajali godinama.
Stepinac u svom dnevniku beleži posetu kralju Aleksandru, 3. jula 1934. godine, kome se smerno poklonio i pred njim položio zakletvu na vernost kao koadjuktor i novi nadbiskup umesto teško obolelog Bauera. Kako se iz dnevnika vidi, kralj i nadbiskup odmah su se složili oko jednog pitanja, koje se odnosilo na odbranu postojećeg društvenog poretka. U zapisu od tog dana Stepinac je zabeležio da je rekao kralju Aleksandru ''da je jedino Katolička crkva dorasla komunizmu i kadra je uhvatiti se s njim u koštac''. Na to je kralj Aleksandar, prema Stepinčevom dnevniku, odgovorio: ''To je i moje uverenje, Preuzvišeni, da je jedino katolička crkva kadra držati frontu protiv komunizma i meni je veoma drago da ste ovako otvoreni i iskreni...''

Mnogo više zajedničkog Stepinac je našao u svom odnosu sa knezom Pavlom, koji je, posle ubistva kralja Aleksandra, u Marselju u oktobru 1934. preuzeo glavne poslove u Kraljevini Jugoslaviji, kao prvi namesnik.
Iz tog vremena datira jedna od značajnih mistifikacija, koja se se po nekakvoj nerazumljivoj inerciji održala do današnjih dana. Odnosi se na ubistvo kralja Aleksandra koje su organizovale obaveštajne službe fašističke Nemačke i Italije, a izvršilac je bio Vlado Georgijev, alijas Černozemski, lični ubica Vanča Mihajlova i egzekutor VMRO-a, te jedna šačica ustaških ''revolucionara'' obučavanih u logoru u Janka Pusti u Mađarskoj.

Što se tiče ljudi Anta Pavelića, grupe bednih kukavica kojima se zbog njihovog držanja u Marseju Černozemski zarekao da će ih sve pobiti, što bi bez sumnje i učinio da nije ubijen pošto je izvršio atentat, kralj Aleksandar bi doživeo duboku starost. To je najkraća priča o politički motivisanoj tvrdnji da su Aleksandra ubile ustaše, što je daleko od svake istine i spada u izmišljene stranice „herojske“ ustaške prošlosti.
Ulozi Vanča Mihajlova u tim zbivanjima nikada nije posvećena posebna i zaslužena pažnja. Pre svega radi činjenice da je Nemačka po principu stvaranja paradržavne kreature Nezavisne države Hrvatske, htela da napravi i sličnu Makedoniju sa Mihajlovim na čelu, bezuspešno doduše, ali i da bi se istražile njegove posebne veze sa Vatikanom, pod čijom je zaštitom doživeo duboku starost, nekažnjen zbog mnogobrojnih zločina kojima je bio obeležen njegov život. Umro je u Vatikanu sedamdesetih godina. Činjenica da je čitav Drugi svetski rat proveo u Zagrebu, gde je živeo u kuću do Pavelićeve, govori o njihovoj velikoj bliskosti.

Koliko puta i kome se zaklinjao

Rasparčavanje korpusa slovenskih naroda i njihovih država, tako prepoznatljivo u vreme kojem smo svedoci, a akteri isti. Nemačka i Vatikan, pre svih

Kralj Aleksandar je 1934. godine dao saglasnost da Stepinac bude izabran za koadjutora zagrebačkog nadbiskupa, tek pošto je informisan od vojnih vlasti da je Stepinac bio dobrovoljac u srpskoj vojsci na solunskom frontu, gde je dobio i čin oficira srpske kraljevske vojske i gde se zakleo na vernost. Koliko se puta i kome sve zaklinjao na vernost?

Prethodno je Stepinac kao austrijski oficir, zaklet na vernost Austro-Ugarskoj Monarhiji, otišao na front na Soču, 1917. godine. Posle pada u zarobljeništvo 1918. godine na Pijavi, prijavljuje se u zarobljeničkom logoru kao dobrovoljac u brigadu „Jugoslavija“ koja odlazi na solunski front. Osećao se tada projugoslovenski i daje svoj doprinos rušenju Austro-Ugarske Monarhije.

Sedamdesetih godina, pisac ovih redova dobio je jedno neobično i poduže pismo iz Zagorja. Na kariranom papiru, pedantnim rukopisom, uz dobru ocenu knjige „Alojzije Stepinac, zločinac ili svetac“, bilo je pregršt zanimljivih podataka koji su se ticali Alojzija Stepinca i njega samoga. Oni su pre svega bili zajedno u bogosloviji, ali su se i kasnije povremeno sretali. Taj neobični, i veoma obrazovan čovek, koji danas nije živ, ali mu ime ne pominjem bar zasad, zbog poznatih događanja i velike i ugledne porodice koja je ostala iza njega, veoma je neobično i precizno opisao ličnost Stepinca kroz više životnih primera, od kojih se baš ni jedan ne bi mogao smatrati ni pametnim ni plemenitim. „Nimalo siguran i uveren u bilo šta što čini... Sklon potkazivanju drugova... Sposoban da se prilagodi svakom okruženju na način da se od njega ne razlikuje baš nimalo... Neinteligentan ali naučen...“. „Naš Lojzek“, govorila je grupa srpskih oficira u pivnici u Brnu našem svedoku, koji je posle Prvog svetskog rata studirao u Čehoslovačkoj kao i oni sami. Ispostavilo se da je Lojzek bio zapravo Alojzije Stepinac o kojem su ti mladi ljudi imali puno reči hvale i prijateljstva. A po Stepincu,

sudeći prema njegovom dnevniku bila su to dva sveta koja se ne mogu pomiriti, koji nemaju ničega dodirnog, nikakvih mostova ljudskosti. Zanimljivo svedočenje nekoga ko je Stepinca lično, veoma dovro poznavao, vrednije je i radi toga što potvrđuje lični odnos Blaževića, Bakarića, Šašića i ostalih, koji su bili u prilici da veoma široko sagledaju Stepinca i njegovo delovanje.

Stepinčev dnevnik otkriva njegovu psihologiju, metod mišljenja, kao i njegovu veštinu u razgovoru s drugim ljudima, čija mišljenja opet nije delio. Na primer, u dnevniku je zabeležio tok svojih razgovora s kraljem Aleksandrom Karađorđevićem, zatim knezom Pavlom, predsednikom kraljevske vlade Milanom Stojadinovićem, kao i sa patrijarhom Srpske pravoslavne crkve Varnavom. Tu je on neobično pažljivo vodio računa o čemu sa njima govori, pokušavajući da nađe zajedničku platformu u pitanjima kao što je „borba protiv komunizma“, a uvek je u svakom razgovoru podvlačio svoju pokornost jugoslovenskoj državi. S druge strane, u dnevniku postoji mnogo zapisa iz kojih može da se dobije zaključak da je Stepinac žestoko radio na razbijanju te iste države u duhu tradicionalnih stavova Vatikana. Povremeno bi njegove stranice, na razočarenje svih koji su od njegovog sadržaja očekivali značajne odgovore, ličio na stranice taštine i ideološke uspaljenosti mlade ustašice, do autizma sveštenika izgubljenog u svetu molitvi neosetljivog na ljudske sudbine i događanja iz najbližeg njegovog okruženja.

Starokatolici nisu priznavali papu u Rimu

Nadbiskup Alojzije Stepinac bio je ogorčeni protivnik hrvatske starokatoličke crkve, nazivajući je „truležom“. Od države je tražio da administrativnim merama zabrani njen rad

U Dalmaciji i Sloveniji, austrijske vlasti su dozvolile još 1874. godine stvaranje starokatoličke crkve, koja se razlikuje od rimokatoličke po tome što je vršila sva bogosluženja samo na živim narodnim jezicima. Sveštenici i biskupi mogli su da se žene, iako već imaju čin. Brakovi su se mogli razvoditi, a crkveni zakoni nisu imali obaveze smrtnoga greha u slučaju prestupa. Sveštenike i biskupe birao je sam narod na župskim skupštinama i crkvenim saborima. Crkvenim imanjem upravljao je sam narod, a crkvena uprava imala je samo nadzor. Župnici su primali stalnu mesečnu platu, dužnost im je bila da sve crkvene funkcije narodu vrše besplatno. Starokatoličke crkve u svetu nisu priznavali papu u Rimu, kao vrhovnog starešinu crkve, nego je svaki narod imao svoju autonomnu organizaciju. Radi jedinstvenog rada u svim starokatoličkim crkvama u svetu, sastajali su se svake druge godine svi katolički biskupi na poseban zbor pod predsedništvom starokatoličkog nadbiskupa u Utrehtu u Holandiji.

Rimokatolička crkva u Jugoslaviji vodila je veliku borbu kako bi se zabranio rad starokatoličke crkve. Ali, u tome nije uspela, jer je krajem decembra 1923. godine, rešenjem Ministarstva vera, utvrđeno da se i starokatolička crkva, po Ustavu Kraljevine Jugoslavije, prizna i u Hrvatskoj, a ne samo u Dalmaciji i Sloveniji. Za prvog biskupa starokatoličke crkve, sa sedištem u Zagrebu, izabran je Marko Kalođera, bivši kanonik stolnog kaptola u Splitu. Nadbiskup Alojzije Stepinac je naravno bio ogorčeni protivnik hrvatske starokatoličke crkve. Pri tom, on je manje pažnje posvećivao raspravi sa

starokatoličkim verovanjima, već je tražio oslonac u državi ne bi li mu ona pomogla da administrativnim merama zabrani rad starokatoličke crkve.

Kad je stvorena Banovina Hrvatska, u avgustu 1939. godine, Stepinac je vršio žestoki pritisak na rukovodstvo Hrvatske seljačke stranke da se starokatolička crkva stavi van zakona. Na sastanku sa Vlatkom Mačekom, 12. oktobra 1939. godine, kako to stoji u Stepinčevom dnevniku, predao mu je posebnu promemoriju, kako bi vođa Hrvatske seljačke stranke što tačnije sproveo nadbiskupove želje. Posebnom tačkom stavlja se u dužnost dr Mačeku da učini sve što bi pomoglo uništenju starokatolika koje je Stepinac u ovom tekstu nazvao „truležom na našem narodnom organizmu i valja ga odstraniti“. Poznato je da su u Austrougarskoj krugovi u rimokatoličkoj crkvi na čelu s naslednikom prestola Franc Ferdinandom, vodili žestoku borbu protiv masonske lože. Masoni su bili progonjeni, a posebno se pazilo da ni po koju cenu naučnici ili umetnici, koji su bili odgajani u onom što se zvalo masonski duh, ne dobiju nikakav položaj ne samo u državnoj službi nego ni u javnom životu Beča.

Stepinčev dnevnik otkriva da je i on gajio isto mišljenje o masoneriji. On je nju poistovetio sa centralističkim sistemom u Beogradu. Tako je Stepinac 30. maja 1934. godine upisao sledeće:

„U Jugoslaviji vlada danas masonerija. Nažalost i u srcu hrvatskog naroda u Zagrebu ugnijezdila se ta paklena družba, leglo nemorala, korupcije i svakog nepoštenja, zakleti neprijatelji crkve katoličke, pa prema tome i hrvatskog naroda. Bez znanja i odobrenja masonerije ne može nitko doći na uplivni kakav položaj. Nije šala uhvatiti se s njom u koštac, a ipak se mora u interesu crkve, naroda hrvatskog i same države Jugoslavije, ako misli dalje egzistirati. Jer ovo nasilje koje danas vlada, podržava masonerija...“

Tesna saradnja sa ustašama

Iz dnevnika se takođe može naslutiti i smisao posebnog sporazuma o podeli vlasti u Kraljevini Jugoslaviji koji su sklopili Vlatko Maček i Dragiša Cvetković. Time je jugoslovenska teritorija podeljena na interesne sfere između Beograda i Zagreba pa je i teritorija Bosne i Hercegovine rasparčana na hrvatsku i srbijansku interesnu sferu. Nadbiskup Stepinac je, kao i ustaše Ante Pavelića, smatrao da su hrvatske granice na Drini i da Bosna i Hercegovina treba u celosti da pripadne Hrvatskoj. O svojim stavovima Stepinac je ostavio tragove u dnevniku. Pod tačkom 7. promemorije koju je ostavio o razgovoru sa dr Vlatkom Mačekom, 12. oktobra 1939. godine, Stepinac kaže:
„Nadbiskup je stavio Mačeku na srce plansku kolonizaciju sjeverozapadne Bosne. Ako se bude dobro provodila, bit će Bosna brzo naša.“

Iz dnevnika se takođe vidi da je Stepinac Paveliću bio duhovni otac i politički mentor kao i da je održavao veze sa brojnim ustaškim prvacima u Zagrebu, još pre invazije Hitlera i Musolinija na Jugoslaviju 1941. godine. Tu je reč, pre svega, o Pavelićevim predstavnicima koje je personifikovao Milo Budak, tvorac najstrašnijih krilatica poput „Srbe na vrbe“, kao i drugih koji su uoči rata živeli u Zagrebu bilo ilegalno ili polulegalno, ali nikada bez pažnje i podrške Katoličke crkve.

Značajno je da je u tim razgovorima sa ustaškim prvacima nadbiskup Stepinac uvek zadržavao sebi pravo konačnog arbitra o svim najbitnijim političkim odlukama, dajući pri tome svojoj mentorskoj ulozi versku formu, na osnovu činjenice da je bio najviša crkvena ličnost u Hrvatskoj. Iz dnevnika se vidi da je već 30. avgusta 1940. godine nadbiskup Stepinac primio u posetu dr Mile Budaka, koji je po dolasku Pavelića na vlast postao ministar u njegovoj vladi i koji je prvi, javno, obrazlagao nužnost genocida nad Srpskim narodom u Hrvatskoj, kao i nad Jevrejima i Romima. Prilikom ovog razgovora, Budak je tražio od Stepinca da ne smeta rimokatoličkim sveštenicima koji su bili ustaški orijentisani, da sarađuju u tajnim ustaškim organizacijama. Stepinac je odgovorio dr Budaku pitijskim rečima, jer se smatrao višim od bilo kakve političke stranke ili struje u Hrvatskoj.

„Odgovorio sam da ću jednakom mjerom mjeriti i jednima i drugima, dokle god ne zadiru u dogme crkve, jer je naša zadaća obožavati duše, a ne voditi stranačku politiku. „

Kada su 10. aprila 1941. fašističke falange iz pravca Križevaca ušle u Zagreb, sporazumom Hitlera i Musolinija, Ante Pavelić je sa nekoliko stotina svojih ljudi već upućen tamo. Određena mu je dužnost poglavnika kvislinške Nezavisne Države Hrvatske. Ali zbog izvesnih nesporazuma između nemačke i italijanske diplomatije zadržan je izvan Zagreba. U glavnom gradu Hrvatske zamenjivao ga je Slavko Kvaternik, koji za sebe uzima čin generala, da bi kasnije postao vojskovođa.
Kvaternik je u ime Pavelića 10. aprila iste godine proglasio uspostavljanje Nezavisne Države Hrvatske. On je do dolaska Pavelića bio stvarni vrhovni predstavnik. Nadbiskup Alojzije Stepinac je samo dva dana nakon proglašenja NDH, 12. aprila 1941. posetio Kvaternika. Time je uspostavljena uska saradnja između ustaškog pokreta i najvišeg predstavnika rimokatoličke crkvene vlasti u hrvatskoj državi. Doduše, ona je na taj način samo formalizovana, dok je stvarna saradnja već uveliko trajala i davala svoje početne rezultate. Ustoličavanje Pavelića i uopšte ustaške ideologije i njihove nazovi države, bio je zadatak koji su osim Nemačke i Italije obavili Stepinac i Maček. Radio stanica Zagreb, među prvim odredbama ustaških vlasti objavljuje poziv ustašama u provincijskim gradovima i selima da se u svrhu organizovanja vlasti i orijentacije obraćaju i sveštenicima. Nadbiskup Stepinac je tom aktu dao i neposrednu pomoć, svojom posetom i dobrodošlicom Kvaterniku. Već sutradan, 13. aprila, Kvaternik je došao u Katedralu gde ga je Stepinac blagoslovio.

Pavelić - iskren i veran katolik

Kada je 16. aprila stigao u Zagreb general Glaise von Horstenau, u grad je ušao i Ante Pavelić. Pavelićev prvi akt bila je naredba da na teritoriji NDH važe ratni zakoni italijanske i nemačke vojne sile i da nemački i italijanski komandanti imaju punu vlast na ovom području.

Nadbiskup Stepinac nije časio ni časa već je otišao u Banske dvore, gde je Ante Pavelić otvorio svoju kancelariju, i izrazio svoju punu podršku ustaškoj državi, što je objavljeno u tadašnjoj ustaškoj i katoličkoj štampi.U četvrtom tomu Stepinčevog dnevnika na stranama 205, 206, i 207. pod datumom od 27. april 1941. govori se šta se zbilo tokom te posete. Jedna od ključnih tvrdnji je da se Pavelić obavezao Stepincu da će istrebiti starokatolike kao i srpsku pravoslavnu crkvu. „Prvih dana nakon povratka poglavnika imao je nadbiskup prvi sastanak s njime u nekadanjim Banskim dvorima“... „Nadbiskup mu je zaželio Božji blagoslov u radu“.
„Poglavnik je, kada je nadbiskup svršio, odgovorio da želi u svemu ići naruku Katoličkoj crkvi. I nadalje da neće biti tolerantan prema Srpskoj pravoslavnoj crkvi jer to za njega nije crkva nego politička organizacija. Iz svega je nadbiskup dobio dojam, da je poglavnik iskreni katolik i da će crkva imati slobodu u svojem djelovanju, iako se nadbiskup ne podaje iluziji da bi sve moglo ići bez poteškoća“.

O sastanku nadbiskupa s Pavelićem, pod datumom, 27. aprila 1941, u dnevniku stoji i ovo:
„Iz Beograda je stigao u Zagreb auditor nuncijature za put u Rim. Navratio je nadbiskupu na prolazu i tom prilikom mu je nadbiskup razložio situaciju i zamolio da ode do svetog oca, te mu usmeno sve razloži, kad je poštanski saobraćaj nemoguć. Nadbiskup je preporučio najtoplije, da do uspostave, odnosno priznanja de fakto Države Hrvatske sa strane Svete stolice, dođe što prije“...

„Nakon razgovora sa auditorom nuncijature otišao je nadbiskup do poglavnika i saopćio mu, da je poduzeo korake da dođe do prvog kontakta između Svete stolice i Nezavisne Države Hrvatske. Poglavnik je pozorno slušao.“ (Beleška je pisana rukom ceremonijara Cvetana.)

Odgovor od pape Pija DžII stigao je posle dve nedelje. U četvrtom tomu Stepinčevog dnevnika na strani 216 zapisano je:

„Iz Rima se vratio auditor nuncijature u Beogradu i svratio se k nadbiskupu da mu referira o razgovoru sa svetim ocem. Rekao je da je sveti otac pažljivo slušao, a onda rekao auditoru, neka kaže nadbiskupu da pošalje pismeni referat u Rim što prije. Tom zgodom rekao je sveti otac, da bi inicijativa za uspostavu diplomatskih odnosa morala doći sa strane vlade, a Sveta stolica nije do sada ništa primila.“
Sveti oče!
Kad je dakle blaga providnost Božja dala, da preuzmem kormilo svojega naroda i svoje domovine, čvrsto sam odlučio i žarko želim, da hrvatski narod, vjeran svojoj davnoj prošlosti, ostane vjeran i u budućnosti Svetom apostolu Petru i njegovim nasljednicima, a naša domovina, prožeta evanđeoskim zakonom, postane Kristovo kraljevstvo. U tom zaista velikom djelu živo molim pomoć Tvoje svetosti. A takovom pomoću smatram ponajprije to, da Tvoja svetost vrhovnim svojim apostolskim ugledom prizna našu državu, zatim da se udostoji što prije mi poslati svojega zamjenika, koji će mi pomagati Tvojim očinskim savjetima, te napokon da meni i narodu mojem udjeli apostolski blagoslov. Klečeći do nogu Tvoje svetosti ljubim posvećenu desnu kao najposlušniji sin svetosti Tvoje...“

Dana 18. u maju 1941. godine nakon ceremonije predavanja „hrvatske krune“ savojskom princu vojvodi od Spoleta koji je pristao da se nazove Tomislavom II, papa je primio i Pavelića istoga dana. Audijencija je bila dvostruka: jedna specijalno za Pavelića, a druga za Pavelića i čitavu njegovu svitu ministara, generala, dostojanstvenika, koja ga je pratili u Rim. U Pavelićevoj sviti je bio i jedan biskup iz Zagreba, Franjo Salis.

Priče o Hrvatskoj, kao raju na zemlji

U Stepinčevom dnevniku, u četvrtom tomu, na strani 223. stoji:

„Danas, 17. maja 1941. je otputovala delegacija na čelu sa poglavnikom u Rim. Preuzvišeni je po biskupu Salisu poslao svetom ocu jedan opširan referat“.

Došavši u Rim biskup Salis je odmah predao taj „opširni referat“, a on je bio takve vrste, da se papa nije ustručavao da odobri audijencije, koje je Pavelić tražio, a koje je Stepinac preporučio papi. Biskup Salis uredio je sve formalnosti u vezi s audijencijom Pavelića.

Komentar Katoličkog lista u Zagrebu, od 23. maja 1941. godine vezan za ovaj događa Stepinac je stavio u svoj dnevnik:

„Na svršetku povijesnoga dana primljen je poglavnik dr Ante Pavelić u posebnu audijenciju kod Svetog oca Pija DžII. Iza toga je sveti otac primio u audijenciju i članove hrvatskog državnog izaslanstva. Hrvatski narod, dakle, dobiva u obnovljenoj državi svoj tradicionalni oblik kraljevstva, simbolički izražen u kruni Zvonimirovoj. Nosilac Zvonimirove krune postaje član Savojske dinastije, jedne od najstarijih evropskih dinastija, koju vežu uz Katoličku crkvu duboke veze jer je iz nje poteklo više svetaca i blaženika.’’

U jednoj vatikanskoj publikaciji biografiji Alojzija Stepinca, koju je napisao opat Aleksa Benigar 1974. godine u Rimu, opisano je kako je papa primio Pavelića. O tome Benigar, na 371. stranici, kaže:

’’Ali samo kao katoličkog vjernika, a ne kao državnog poglavara. Tom zgodom izrazio mu je svoju ljubav prema hrvatskom narodu, čija mu je vjernost prema Svetoj stolici dobro poznata. Objasnio mu je, da je službeno priznanje Nezavisne Države Hrvatske odviše osjetljive naravi te Sveta stolica ne običaje to činiti u ratno vrijeme, nego čeka svršetak rata i mirovne ugovore, jer mora sačuvati

nepristrasnost i uzeti u obzir i ostale katoličke vjernike, kojih imade posvuda. Pavelić je sa svoje strane opetovano i otvoreno izjavio, kako hrvatski narod želi urediti svoje vladanje i zakonodavstvo prema načelima katoličke vjere.''

Naredna poseta Paveliću bila je tako značajna za Stepinca da nam je ostavio zapis u kome se kaže: „Ako taj čovek bude upravljao Hrvatskom deset godina, kako mi je pripovedao, Hrvatska će biti raj".

Već posle nekoliko dana izdao je nadbiskup svom kleru okružnicu koja odiše „iskrenim rodoljubljem" preporučujući Pavelića i ustaški režim, „svestan velike i teške odgovornosti", svim vernicima i sveštenicima.

„Odazovite se stoga spremno ovom mome pozivu na uzvišeni rad oko čuvanja i unapređenja Nezavisne Države Hrvatske", a zatim čitamo u dnevniku: - „Poznavajući muževe koji danas upravljaju sudbinom hrvatskog naroda, mi smo duboko uvjereni, da će naš rad naići na puno razumijevanje i pomoć. Mi vjerujemo i očekujemo, da će Crkva u uskrsloj Državi Hrvatskoj moći u punoj slobodi naviještati neoborive principe vječne istine i pravde..."

„Poglavniče,

Ako je istina, kao što jeste, da je ljubav prema narodu, iz kojega smo nikli, postulat naravnog zakona, onda nema sumnje, da je ta ljubav samim prstom Božijim upisana u naša srca. I, ako je istina, kao što jeste, da je začetnik naše svete vjere, koju ispovijedamo, sam Bog, onda je sigurno, da za razumna čovjeka nema sukoba između ljubavi prema svetoj vjeri i ljubavi prema svome narodu, kod obje kao dvije rođene sestrice i izviru iz Božjega bića kao jedinstvenog izvora.

Žive palili, na komade sekli

Pod pritiskom svakodnevnih izveštaja i intervencija predstavnika Italije i Nemačke u Zagrebu, Pavelić je prestao da negira pogrome. I pored uveravanja koja je dao da će progoni Srba biti obustavljeni, situacija je ostala nepromenjena. Zločini su se redali jedan za drugim

Dramatične izveštaje, propraćene fotografijama i filmovima, o masovnim zločinima nad srpskim narodom, dostavljale su i pojedine nemačke jedinice koje su operisale na teritoriji NDH, kao i nemački konzulati u toj zemlji. Nemački komandant Sarajeva pukovnik Sušnig (Suschnigg) i šef nemačke tajne policije dr Hajnrih (Heinrich leiter der Gocheimpolizei) u razgovoru sa „zapovjednikom mjesta“, ustaškim pukovnikom Stipčevićem, i pukovnikom Pacakom upozorili su predstavnike NDH na „divlji postupak“ (NJilde Benehmigung) ustaša prema Srbima, i na „nasilje najgore vrste“. Oni, istina, nemaju nameru da se mešaju u unutrašnje stvari i odnos prema Srbima, naglasio je dr Hajnrih, ali dužni su da ukažu da takvi postupci mogu imati za posledicu ugrožavanje i narušavanje mira i poretka, a za to su ipak oni nadležni. Primera radi, naveo je slučaj koji se dogodio baš tih dana, tačnije 16. juna. Ustaški kamion prevozio je pohapšene Srbe iz Sarajeva u Travnik, i na mostu u Lašvi svi su poubijani i bačeni u reku. To je ostavilo „strahovit utisak na žitelje“, a ništa manje nije za osudu ni provokacija koja se dogodila u Travniku 15. juna prilikom svečanog ustoličenja župana. Ustaša Kutić, u svom vatrenom govoru, na svečanosti je rekao kako je na putu za Travnik na njegov auto otvorena paljba, što nije odgovaralo istini, a zbog čega je odmah, na licu mesta, streljano 15 Srba.

General fon Horstenau i poslanik Kaše, svaki po svojoj liniji, intervenisali su kod Pavelića i Kvaternika. Interesantno je i vredno zabeležiti različit pristup problemu nasilja od strane nemačkih okupacionih snaga, s jedne strane, i italijanskih, sa druge. Dok su Italijani u svojim izveštajima Musoliniju i Vrhovnoj komandi akcenat stavljali na humanu stranu, na protivzakonje i nepravdu koja se čini nedužnom civilnom stanovništvu, nemački izveštaji, bez izuzetka, pogrome posmatraju kroz prizmu strategije, eventualnih posledica koje mogu imati po bezbednost, uz često konstataciju o nedoraslosti Hrvata za samostalan život. U prilog Srba reagovala je i nemačka nacionalna manjina u Hrvatskoj, zahtevajući od Rajha da snagom svog oružja spreči nasilje, što je odbačeno uz obrazloženje da se radi „o nezavisnoj državi“ i da Nemačka ne želi da se meša u unutrašnje stvari. Nasuprot tome, italijanski general Lucano zahtevao je od predstavnika ustaške vlasti u Gacku da moraju „prisustvovati ekshumaciji lješina Srba iz Skuma, koju misli izvršiti za par dana“.

ZLOČINI KAKVE SVET JOŠ NIJE VIDEO

Već 30. juna streljano je u LJubuškom 90 Srba, 1. jula ustaše su zapalile selo Suvaju; izgorelo je 25 kuća, a ustaše su na licu mesta ubile 300 muškaraca, žena i dece, jedan deo su zakopali u tri rake, a ostale spalili. Ženi pravoslavnog sveštenika Spase Lavrnje, navodi se u izveštaju italijanskih karabinjera, „ustaše su rasporile trbuh, izvukavši živo dete koje su potom ubili. Devojčici Anđeliji Kećи zabili su noževe u grudi. Osim toga, uhvatili su Zorku Keću, koja je bežala iz zapaljene kuće, i živu su je bacili u vatru.

Pod pritiskom svakodnevnih izveštaja i intervencija predstavnika Italije i Nemačke u Zagrebu, Pavelić je konačno prestao da negira pogrome, ali uz konstataciju da je u pitanju „nacionalna revolucija“, u kojoj je došlo do prekoračenja dozvoljenih granica, prebacujući pri tom svu odgovornost na „divlje“ ustaše, ne precizirajući šta se pod tim pojmom podrazumeva. I pored uveravanja koja je Pavelić dao nemačkom i italijanskom poslaniku u Zagrebu, da će progoni Srba biti obustavljeni, situacija je ostala nepromenjena. Iz porodice Save Keće zaklano je i ubijeno 12 lica, među kojima sedmoro dece. Dana 2. jula u selu Osredci ustaše su zapalile zapaljivim bombama nekoliko kuća i magazina, ubili Radu Grbića, Jovana Grbića, Ivana i Stevana, zatim Nikolu i Đorđa Damjanovića, Bokan Danila, Zorić Jovana, Pejić Smiljanu i Novaković Iliju. Istog dana, u selu Kruškovači kod Srba, zaklana je porodica Davida Desnice od 4 člana, zatim žena i kućna pomoćnica Andrije Perića, kao i Milka Rađenović, Soka i Jovanka Rađenović i sin Nikola Rađenović. Napokon, ustaše su opljačkale sve trgovine u opštini Srb, privatne stanove izbeglih porodica i odveli svu stoku“, završava svoj izveštaj Komandant teritorijalne legije karabinjera, upućen prefekturi u Zadru i Kraljevskom guverneru za Dalmaciju.

Satanizacija pravoslavne vere

Nameru o pokrštavanju Srba Stepinac je pomenuo više puta u dnevniku, a najjasnije zapisom 17. januara 1940. godine, za vreme posete kneza Pavla Zagrebu, ovim rečima:

„Stoga već u interesu Rimokatoličke crkve moramo učiniti sve da narod hrvatski ostane zdrav i kulturno jači. To ga je sačuvalo u ovih 20 godina, a to će mu pomoći u budućnosti u borbi za opstanak. Najidealnije bi bilo da se Srbi vrate vjeri svojih otaca, tj. da prignu glavu pred namjesnikom Kristovim Sv. Ocem. Onda bismo i mi konačno mogli odahnuti u ovom dijelu Evrope, jer bizantizam je odigrao strašnu ulogu u povijesti ovog dijela svijeta u vezi sa Turcima.“

Slično je Stepinac zapisao i povodom puča u Beogradu, 27. marta 1941. godine. Tu se njegovo mišljenje nije mnogo razlikovalo od Hitlerovog stava u naređenju izdatom 27. marta, o nužnosti uništenja Jugoslavije i vojno i politički i kao države:

„Sve u svemu, Hrvati i Srbi dva su svijeta, sjeverni i južni pol koji se nikad neće približiti osim čudom Božjim. Shizma (tj. pravoslavlje) najveće je prokletstvo Evrope, skoro veće nego protestantizam. Tu nema morala, nema načela, nema pravde, nema poštenja“.Odgovornost Vatikana utoliko je veća ukoliko je katolička crkva u NDH, na čelu sa nadbiskupom Stepincem, pozdravila i usvojila „zakonske odredbe o prijelazu s jedne vjere na drugu“ istovremeno kada je počelo ustaško klanje Srba, Jevreja i Roma u NDH. Katolički list je u Zagrebu 3. juna 1941. godine ovako pohvalio dodatne zakonske odredbe o dopuni Zakonske odredbe o prijelazu s jedne vjere u drugu, kao i Upute prilikom prijelaza s jedne vjere u drugu koje su donete na inicijativu rukovodstva katoličke crkve u NDH, na zasedanju Biskupske konferencije u Zagrebu:
„Nadbiskup Stepinac je, uz saglasnost i pod nadzorom opata Josipa Ramira Markonea, papskog legata u NDH, sazvao novu Biskupsku konferenciju u Zagrebu od 17. pa do 20. studenog 1941, koja je bila posvećena prijelazima grko-istočnjaka na katoličku vjeru“.

Na konferenciji je tada izabran i posebni odbor koji će rukovoditi akcijom prekrštavanja Srba u katoličanstvo. U odbor su izabrani nadbiskup Stepinac, predsednik Biskupske konferencije, biskup senjski monsinjor Viktor Burić i administrator križevačke eparhije, monsinjor Janko Šimrak. Posle konferencije, svi učesnici na čelu sa Stepincem posetili su poglavnika Antu Pavelića i predali mu jednu predstavku o svojim odlukama. Nesumnjivo da najveću odgovornost za prekrštavanje Srba u

katoličanstvo ima nadbiskup Stepinac, kome je Ante Pavelić poslužio kao spremni instrument u tom poslu.

Benigar u svojoj preporuci za sveca donosi i naredni dokumenat kao izvanredan primer slepila i ograničenosti, dajući mu naravno pozitivno značenje:
Makar da su ovakve ocjene obično osobno obojene, čini nam se da je u ovom spisu izrečen nepristrasan sud, i donosimo ga kao svjedočanstvo onog vremena, da što bolje osvijetlimo prilike u kojima je tada živio i djelovao zagrebački nadbiskup Stepinac, ne ulazeći osobno u rasudbu o samoj stvari“.

Reforme i veliko spremanje NDH

U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj je državna uprava učinila mnogo dobra. Ona je usmjerila težište svoga djelovanja na unutrašnje uređenje države u duhu Načela ustaškog pokreta, koja nisu u sebi sadržavala ništa, što bi se protivilo vjerskoj i žudorednoj nauci, ipak je latinski prijevod tih Načela bio poslan papi Piju DžII.

Domobranske, ustaške i poručničke postrojbe umnožavale su se svakog dana. Neviđeno oduševljenje mladih Hrvata, da se očuva nova, vlastita država, bio je najbolji plebiscit, koji je hrvatski narod ikada proveo.

U prva dva mjeseca su uložene stotine milijuna kuna za velike javne radove: za isušenje močvarnih polja, za regulaciju rijeka, gradnju radničkih stanova, unutarnju kolonizaciju. Za sve te radove u pređašnjoj Jugoslaviji nije bilo „budžetskih mogućnosti“. Svi društveni narodni slojevi dali su se na zdravi i konstruktivni rad u novoj državi.

Vlada je poduzela mjere za popravak javnog morala. Dr Mile Budak održao je preko radija, prigodom majčina dana, važan govor o podizanju obiteljskoga života i o zaštiti obitelji s brojnom djecom, o potrebi iskorjenjivanja narodnog poroka kletve i psovke. Obustavljene su novine: Jutarnji list, Obzor, Večer, Novosti, Morgenblatt, a mjesto njih pokrenuti su novi listovi. Novinska rubrika „dopisivanje“, pravi svodnički oglasi, izašla je u novim listovima. Zakonskom odredbom, od 4. studenoga 1941, zabranjeno je prosjačenje, skitanje, bludničenje. Nestale su iz izloga trgovina besramne slike i kipovi, koji su godinama pod izlikom umjetnosti kvarili javni moral. Izdane su vrlo oštre mjere (smrtna kazna) protiv pobačaja.
Na području društvenog zakonodavstva najavljene su mjere, koje su išle za tim, da se radu dade dolično mjesto i da mu se osigura pravedna nagrada, da se školska omladina radom privikne na strogu stegu i zdrav naivan život.

Da bi se nedelja i blagdani dolično svetkovali, bilo je određeno, da kotarske oblasti i opštinska poglavarstva na te dane ne drže sjednice opštinskog zastupstva, kada to nije od prijeke potrebe.

Na kulturnom području država je preuzela izdavanje Hrvatske enciklopedije. Država je davala slobodu za osnivanje vjerskih škola. Katoličkom redovništvu priznala je pravo, da otvaraju svoje

škole. U Sarajevu je bio osnovan Franjevački bogoslovni fakultet, u Zagrebu je podignuta veličanstvena islamska džamija, a u raznim smjerovima pogodovano je i islamskoj vjeroispovijesti...“ U vezi sa ovakvom politikom u NDH, u samom Vatikanu su činjeni značajni napori kako od pape Pija DžI i njegovog državnog sekretara kardinala Paćelija (kasnije papa Pije DžII), da se kler što više podstakne na borbu protiv pravoslavlja, što se ogledalo i u postavljanju više biskupa i nadbiskupa osvedočenih neprijatelja pravoslavlju i tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji.

Uloga Vatikana u ustaškom pokretu

MARŠALAT DVORA

Beograd, 3 jula 1934

Po nalogu Njegovog Veličanstva Kralja
čast mi je izvestiti preuzvišenog gospodina
D-ra VJEKOSLAVA STEPINCA,
nadbiskupa-koadjutora,
da će ga Njegovo Veličanstvo primiti u audijenciju
danas, 3 jula, u 17.-- časova u Dvoru na Dedinju.

Ministar Dvora

Dvorski automobil za vožnju na Dedinje biće Vam pred stanom u 16.10 časova.

Ako ikada budu otvoreni arhivi Vatikana, a u njima zaista sačuvana sva relevantna dokumenta, onda će moći da se utvrdi koliko su opravdana sva podozrenja o odgovornosti Vatikana u genocidu protiv Srba u Hrvatskoj tokom Drugog svetskog rata, njegova odgovornost za masovnu konverziju srpskog pravoslavnog stanovništva, kao i pomaganju mnogim ratnim zločincima da izbegnu hapšenja i suđenja.

S obzirom na formalnu neutralnost Vatikana, kao centra stvarne moći svekolike Katoličke crkve, pri kome su delovali predstavnici, diplomatski pre svega, mnogih država zaraćenog sveta, pa i zaraćenih strana, bilo je to zgodno mesto za mnogobrojne kombinacije diplomatsko-špijunskog karaktera. Svesni predstojećeg kraha i kraja, oni koji su došli sa Kaptola ili uopšte iz NDH razvijaju široku i snažnu aktivnost. Knez Lobkovič, tobože nepriznati predstavnik NDH kao međunarodno neprihvaćene državne tvorevine, kao tajni papin komornik, bio je veoma uticajan. Jedan od onih koji su u Vatikanu pronašli polje svog delovanja bio je i Draganović, koji tu uspostavlja prve špijunske kontakte. Uostalom, sa tim je zadatkom i došao. On je, između ostalog, jedan od onih koji uspostavlja kontakte sa Anglo-Amerikancima, što je rezultiralo pokušajem zavere Vokić-Lorković, a potom i njihovim smaknućem, jer ni Anglo-Amerikanci nisu bili u tom času spremni da prihvate njihovo viđenje pokušaja spasavanja monstruozne NDH, kao katoličkog bedema spram narastajućeg komunizma. Draganović je britanskom poslanstvu pri Vatikanu 1944. godine predao memorandum u kome se njegovi tvorci preporučuju kao mogući saradnici i, naravno, sluge u eventualno prihvaćenoj varijanti očuvanja samostalnosti NDH (kao da je ona to ikada bila), makar kao dela Podunavske federacije srednjoevropskih naroda, za koju se izuzetno zalagao američki kardinal Spelman. Ali i mnogim drugima bila prihvatljiva kao rešenja.

Još jedan dokaz o povezanosti ustaša i crkve značajan je po svojoj težini. Povezanost Katoličke crkve i ustaškog pokreta datira još od godina pre Drugog svetskog rata, a do punog izražaja dolazi 1941. proglašenjem NDH. U ustaškoj i katoličkoj štampi objavljivani su tekstovi koji svedoče da ta saradnja traje od dana osnivanja ustaškog pokreta. U jednom od prvih brojeva lista „Ustaša“, koji je izlazio u Zagrebu 1941, po uspostavljanju kleroustaške vladavine, odnosno proglašenja NDH, objavljen je tekst o takozvanom prvom ustaškom roju.

Katolički sveštenici - saučesnici zločina

Uz tekst su objavljene dve fotografije na kojima se vidi kuća na Kaptolu broj 4 - stepenice prvih „djelatnih“ ustaša. Pa onda u istom listu od 28 juna 1942. povodom smrti zločinca Miška Babića, objavljena je fotografija koja predstavlja ulaz u katakombe na Kaptolu, uz tekst: „Krug revolucionara započinje najborbenije razdoblje u svojoj djelatnosti, kad katakombe na Kaptolu postaju pravo stjecište urote“. Ili, tekst „Uloga svećenstva u obnovi NDH“, u božićnom broju „Nezavisne Države Hrvatske“, glasila hrvatskog ustaškog pokreta, koji je izašao 1941, u kome stoji: „Osobito među poletnom mladom generacijom, među onima koji danas imaju dvadeset i petu do četrdeset i petu godinu, našlo ih se koji su odmah shvatili ustaški pokret i svrstali se u redove poglavnikovih ustaša, da brane čast Hrvatske, i da se bore za ostvarenje hrvatskih državnih prava... Mladi je svešteničkí naraštaj vrlo zdušno i vjerno svoju zadaću i savjesno ispunio svoju narodnu dužnost. Franjevačke gimnazije u Sinju, Širokom Brijegu, i Visokom, bogoslovska učilišta u Makarskoj, i Mostaru, Splitu, pa Teološki fakultet u Zagrebu, bili su prava žarišta nacionalne svijesti i gnjijezda iz kojih su izlijetala jata ne samo levita i radnika u vinogradu božijem, već i narodnih boraca, odgojitelja narodne i ustaške svijesti“.

U potvrdu ovoga govori i činjenica da je Viktor Gutić, jedna od veoma istaknutih ličnosti ustaškog režima, koji je i izdao prvi proglas o fizičkom istrebljenju Srba, još u toku leta i jeseni 1940. proputovao Bosanskom krajinom gde je postavio i zakleo ustaške poverenike, tabornike, rojnike i

ustaše, i u isto vreme obišao je i sve samostane i župne dvorove, zakleo fratre, župnike i sveštenike na vernost poglavniku i NDH.

Povezavši se sa ustašama u NDH i inostranstvu, katolički sveštenici su uz blagoslov nadbiskupa Stepinca, znajući za političke ciljeve i metode borbe Pavelića, postali saučesnici i izvršioci, vrlo često i inicijatori ustaških zločina. Ovo nije bilo slučajno, jer je do svog postanka ustaški pokret imao aktivnu podršku i vernog saveznika dela katoličkog klera, a aktivnost katoličkog klera po proglašenja NDH imala je svoje korene u politici katoličkog episkopata, i stavu Vatikana prema Jugoslaviji. Sa izuzetkom malobrojnih sveštenika koji su se priključili oslobodilačkoj borbi ili su pak ostali povučeni, katolički kler se stavio u otvorenu službu fašističke Nemačke i Italije koje su okupirale Jugoslaviju i ustaškoj NDH.

Formiranje ustaške organizacije u emigraciji

Među tim sveštenicima bilo je i onih malo vidljivih, ali nezamenljivih, poput Krunoslava Draganovića, vezanog za svaku značajnu akciju Katoličke crkve uoči, za vreme i nakon rata. Od povratka veri otaca, kako se nazivalo pokrštavanje Srba, učestvovanje u svim tajnim diplomatskim misijama u Vatikanu za korist ustaške vlasti, pa do organizovanja takozvanog „Tunela pacova“, mreže pod znakom Karitasa preko koje su svi zločinci od „ugleda“ u Evropi, bežali u Ameriku, Argentinu, Urugvaj, Paragvaj... U tom Vatikanskom poslu Draganoviću je pomagao Ličo Đeli, a iz njihovog zajedničkog posla i pranja i sakrivanja popljačkanog blaga po Evropi preko Ambrozijanske banke koju oduvek kontroliše aktuelni papa, izrasta masonska loža P2, ona koja je pre nekoliko decenija uzdrmala dobar deo sveta i Vatikan naravno, svojim skoro potpunim krahom.

Posle samo četiri godine od zaređenja, preporučen od vrhobosanskog nadbiskupa Ivana Šarića iz Sarajeva, Draganović odlazi u Rim (1932) gde kao pitomac Zavoda sv. Jeronima studira na Istočnom institutu. Zapazio ga je i preporučio Šarić nadbiskup i kleroustaša, koji će ushićeno pozdraviti dolazak Pavelića na vlast 1941. Sećajući se svog susreta sa njim u Bazilici sv. Petra u Rimu, prilikom prve

posete tek izabranom papi Piju DžII, napisao je otužnu odu poglavniku koju je objavljivala do besvesti sva katolička štampa. Šarić, kao crkveni velikodostojnik za nadbiskupa vrhobosanskog postavljen je 1922. godine. Povezan sa ustašama između dva rata, pomagao je njihovo delovanje ne samo u Jugoslaviji, već i u Italiji i Južnoj Americi. Šarić je u Bosni i Hercegovini učestvovao u svim akcijama za dolazak ustaša na vlast i njihovom učvršćivanju. NJegova je vila u Sarajevu, već od prvih aprilskih dana 1941, bila mesto okupljanja svih značajnih i okupatorskih funkcionera, a među njegovim sveštenicima isticali su se oni koji su učestvovali u pokoljima srpskog stanovništva i Jevreja, poput sveštenika Božidara Brala, poglavnikovog poverenika za Bosnu i Hercegovinu. Pobegao je iz Zagreba maja 1945. u Austriju, a potom u Španiju. U Madridu sakuplja oko sebe odbegle ratne zločince i stvara ustašku organizaciju u emigraciji. Zločinac Maks Luburić, takođe izbegao u Španiju, bio mu je i leva i desna ruka. Posle atentata u Argentini i ranjavanja, koje se okončalo njegovom smrću 1958. godine, tamo će im se pridružiti i Ante Pavelić.

Donošenje platforme o delovanju kleroustaša

Opterećeni „vjerom otaca“ i potrebom da se odlutali njoj vrate, opijeni mogućnošću novog krstaškog rata, u svetlu političkih prilika 1939. godine i mogućnosti stvaranja NDH, na zagrebačkom univerzitetu kleroustaše organizuju konferenciju kojoj su prisustvovali, osim Alojza Stepinca i Krunoslava Draganovića, nadbiskup Ivan Šarić, reis ul ulema Fehim Spaho, Mile Budak, budući ministar u pavelićevoj vladi, Juraj Šutej i prestavnici konzulata: Nemačke, Francuske, Engleske, Italije i Mađarske i kluba „Napredak“, čija je uprava bila u rukama kleroustaša. Ova je konferencija dala platformu budućeg delovanja kleroustaša, na šta su sigurno morale da računaju zemlje čiji su posmatrači bili prisutni. Omiljena teza Draganovićeva o pokrštavanju Srba elaborirana je i na ovom skupu. Zaključci ovoga skupa i Draganovićeva „otkrića“ koja su izneta tada da je „prelaženje katolika u pravoslavlje istorijska drama hrvatske nacije načela te probleme... „, po dolasku ustaša na vlast poslužiće raspiri međama istoka i zapada, da moderna hrvatska istorijska nauka dugo nije uočavala verske i nacionalne mržnje i biće razlog i opravdanje za genocid nad srpskim narodom, za sve strahote po stratištima i logorima monstruozne NDH.

Draganićeva „naučna otkrića“
Na Drugoj biskupskoj konferenciji u Zagrebu od 17. do 20. novembra 1941, hrvatski katolički episkopat stvara Odbor trojice, sastavljen od nadbiskupa Stepinca, biskupa senjskog Burića i apostolskog administratora križevačke biskupije Šimraka. Kao „stručnjak“ Draganović je ušao u radno-izvršni odbor za pitanja konverzije, u čijem su sastavu još: Franjo Herman, Augustin Juretić, Janko Kalaj i Nikola Borić. Ova nabrojana družina Crkve na čelo sa Alojzijem Stepincem, uz neposrednu saradnju sa ustaškom vlašću, sa „revnošću“ kleroustaškog sveštenstva i uz prećutno odobravanje Vatikana, sprovešće Draganovićeva „naučna otkrića“, iz njegove doktorske disertacije, i njegove teoriju o vraćanju „vjeri svojih otaca’ kroz kroz nezapamćeni teror koordiniran od države i crkve, a koji će svojim sadizmom i surovošću prevazići sve što je do tada ljudski rod video i zapamtio.

Diana Budisavljević - svedok užasa

Jedan od zadataka tog istog Draganovića bio je da uveri Svetog Oca u ispravnost ustaške politike, tvrdeći za vesti o zločinima u NDH, za koje se i u Vatikanu odavno znalo, da su laž. To što Svetom Ocu nije bilo teško poverovati u Stepinčeva pisma i Draganovićeva objašnjenja, ima svoje tumačenje u klerikalnoj politici Vatikana. Draganović je vrlo vešto i poslušno posredovao između Stepinca i Pija DžII

„Najljepši je čin nadbiskupove ljubavi spasavanje nevine djece“, piše Stepinčev biograf Benigar,“koja su ostala bez kuće i roditelja prigodom ratnih zahvata na Kozari, godine 1942. godine, piše 25. kolovoza upravi nadbiskup na sve župne urede pismo, kojim javlja, da je njegova „Karitas“ preuzela plemenitu zadaću, da smještava kod dobrih vjernika siromašnu djecu na prehranu. Moli da bi župnici i upravitelji župa u svojim kućama najhitnije poradili u tom smjeru, da se nađe što više takvih dobrih vjernika, koji su voljni preuzeti djecu. Među tom djecom ima i dojenčadi, koja trebaju naročitu njegu.... Nadbiskup je u brezovički dvorac smjestio oko 80 napuštene djece svake vjere iz svih krajeva Hrvatske, a sestre od Naše Gospe su imale voditi brigu o njima. Djeca su ga zavoljela, jer je zalazio među njih. Čim bi ga opazila da je došao, sva bi se sjatila oko njega. On pak nije nikada došao praznih ruku. Takvi su susreti iziskivali od njega dosta i fizičkog napora i snage, jer su se ta djeca vješala i penjala po njemu, vukla ga za kaput, natezala i potezala amo i tamo. Bilo je dana kad se s tom djecom igrao, kao nekoć sv. Filip Neri na Gianicolo u Rimu, s njima bi obilazio livade, da sakuplja hruljteve za samostanske patke... Na taj je način od godine 1942. do 1944. spaseno od glada i smrti i zbrinuto 6.717 djece, od kojih je bilo oko 6.000 djece, čiji su roditelji bili pravoslavne vjere ili su se nalazili među partizanima. Poznato je da je nadbiskup ustupio u svom parku i veliki staklenjak i dao ga urediti upravo za izbjegličku djecu, s kojom je prigodice rado razgovarao...“, kaže Benigar.

Diana Budisavljević, rođena Obekser, rodila se i školovala u Insbruku u Austriji. Udavši se za Julija Budisavljevića. On je bio profesor hirurgije, dolazi u Zagreb 1919. godine, gde je osnovao Zavod za hirurgiju pri Medicinskom fakultetu. Početkom Drugog svetskog rata gospođa Budisavljević je pripadala višim intelektualnim krugovima. Kad je saznala za stradanje pravoslavnih žena i djece u logoru Lobor-grad, sa grupom saradnika, od kojih su bili najznačajniji dr inž. Marko Vidaković i inž. Đuro Vukosavljević, organizovala je akciju za pomoć deci. Od početnih aktivnosti skupljanja pomoći u

hrani, odeći i lekovima za stradale žene i decu to ubrzo prerasta u organizaciju spašavanja dece, tačnije ogromnog broja nesretnika oduzetih od majki među kojima je bilo i malih beba. Koristeći se svojim poreklom, ali i ugledom svog supruga, te dobrim poznanstvom sa nemačkim oficirom Von Kotzijanom i u saradnji sa Kamilom Breserom uspela je da oslobodi veliki broj dece iz logora Stara Gradiška.

Zločin pod plaštom milosrđa

Tu se njena aktivnost nije zaustavila, pa se broj spasene dece popeo na 12.000. Odvažna i čestita, rukovodila je spasavanjem kozaračke dece, animirajući sve veći broj čestitih ljudi koji su tu decu usvajali. Zahvaljujući činjenici da je ova divna žena između ostalog napravila tajnu, a izuzetno preciznu kartoteku, mnoge su majke posle rata pronašle svoju decu, što joj je i bila namera. U svom dnevniku, to skoro mitsko biće, koje danas počiva u Insbruku, Dijana Budisavljević, između ostalog piše:

3. listopada 1941.

„Moja šogorica, gra Mira Kuljević saznala je da postoji veliki koncentracijski logor u kojem se osim Židovki nalaze i pravoslavke s djecom. ... Odlučile smo se o tome pobliže informirati u Židovskoj općini ... U to vrijeme smo samo namjeravale mjesečno davati novčane priloge.“

6. veljače 1942.

„Uvijek se našao netko da pomogne Židovkama i komunistkinjama, dok se za pravoslavne nije nitko brinuo.“

Dijana Budisavljević je ostavila i sećanje na Stepinca po kome ga je stotinu puta molila za pomoć i uslugu, „on bi obećao ali ništa ne bi uradio“. Kada je jedna grupa dece bila smeštena u Nadbiskupskom stakleniku Dijana je Stepinca molila za barem malo mleka iz štale nadbiskupije gde je bilo u to vreme osamdeset krava, ali nije dobila ni litru. Toliko o otužnim pastoralnim slikama Benigarove biografije sveca.

Kontakt Stepinca i Pavelića se nije prekidao ni u jednom trenutku. Česte posete, dopunjavane su učestalim pismenim obraćanjem. Nekoliko od tih pisama je svakako neophodno sagledati veoma temeljito i pokušati barem pronaći odgovor na njihov sadržaj. Naime, živeti u tako surovom vremenu, znati šta se oko vas dešava i držati se forme u predlozima i obraćanju, to se može podvesti samo pod smišljenu reakciju koja umiruje vašu savest, u meri u kojoj je imate. Godine 1941, nadbiskup je, uputio pismo Paveliću, u kojem traži da se „ublaži teška sudbina progonjenih ljudi“. Evo kako ono svojim delom izgleda.

„Poglavniče!

Slobodan sam kao nadbiskup i zastupnik Katoličke crkve skrenuti Vašu pažnju na neke pojave, koje me bolno diraju. Pripominjem odmah, da sam uvjeren, da se ove pojave dešavaju bez Vašega znanja, a da će se jedva tko naći, koji će imati smjelosti, da Vas na njih upozori, pa da mi je to više dužnost, da ja to učinim. Čujem s više strana, da se tu i tamo nečovječno i okrutno postupa s nearijevcima prigodom deportiranja u sabirne logore, a i u samim tim logorima; što više, da od takva postupka

nijesu izuzeta ni djeca, ni starci, ni bolesnici. Znadem, da među tima, koji se deportiraju, imade u novije doba i katolika konvertita, pa mi je to više dužnost, da se za njih zauzmem...“

„Dozvolite mi, gospodine Poglavniče, da najprije opsenito istaknem ovo: odnosne mjere, koje se u tom smjeru provode, mogle bi se provoditi, a da postignu potpuni učinak, na humaniji i obzirniji način tako, da se u čovjeku zaista gleda čovjeka i sliku Božju, osobito da se pokaže ljudski i kršćanski obzir prema slabim starcima i staricama, nejakoj i nedužnoj djeci i prema bolesnicima. I u tamnici najgorih zločinaca prodiru blage zrake čovječnosti i Kristove ljubavi! Nadležnim organima, a napose organima, koji provode deportaciju i koji se nalaze u sabirnim i radnim logorima, trebalo bi skrenuti pažnju na te momente, pa da zaista dođu do izražaja...“

„Slobodan sam da spomenem i neke pojedinačne stvari u smjeru ublaženja postupka: a) da se upućivanje u logore vrši na taj način, da im bude omogućeno, da spreme najnužnije stvari, da mogu urediti svoje najhitnije obveze i prema obitelji i prema službi; b) da se otpremanje ne vrši u prenatrpanim plombiranim vagonima, naročito ne na udaljena mjesta; c) da se interniranima daje dovoljna hrana; d) da se bolesnima omogući liječnička njega; e) da se dozvoli otpremanje najnužnije hrane i omogući dopisivanje s obitelji“.

Razgovor sa Mačekom ostao je obavijen tajnom

Dakle, kako se vidi iz dela pisma koje citiramo, nije važna sudbina onih stotine hiljada nesretnika, već način na koji se ta ubilačka mašinerija prema njima odnosi. Što će reći da nepravična smrt može da bude u mnogome humanija ukoliko su dželati valjda ljubazniji. I ako je Stepinac predviđao slom osovine Berlin-Rim, a s njom i Pavelićeva vladanja i ustaškog režima, sa svoje je strane učinio sve, što je samo mogao i što je bilo spojivo s njegovim položajem, da sačuva dobro ime hrvatskog naroda i da Hrvatska bude samostalna država.

Predviđajući skorašnji poraz u ratu, za šta nije trebalo biti prepametan, Stepinac danonoćno uspostavlja kontakte kako bi Nezavisnu Hrvatsku spasao od oslobođenja, i kako bi ako je ikako moguće naveo Englesku i Ameriku da okupiraju njegovo čedo.

Evo šta o tome piše Benigar:

„Hrvatskom kiparu Ivanu Meštroviću zahvaljujemo slijedeću crticu. Kad su se početkom g. 1943. u vanjskom svijetu sa stalne strane počele širiti ne samo istinite vijesti, nego i pretjerane i lažne i zlonamjerne glasine o ustaškom režimu i sve se to pripisivalo Hrvatskom Narodu, poslao je nadbiskup povjerljivo poruku svim župnicima, uključivši i one u Dalmaciji, da mu isto tako povjerljivo pošalju podatke o zlodjelima počinjenim od nacista i fašista na našem području. Odazvalo ih se 85 po sto. Sve te izvještaje stavio je u torbicu za spise i odletio 26. svibnja iste godine zrakoplovom u Rim. U Rimu se sastao s Ivanom Meštrovićem, komu je povjerio, da kani predati Sv. Ocu sve navedene dokumente“.

„Stepinac je ovaj put, nastavlja Meštrović, bio vrlo uzrujan i ispričao mi je, kako su mu nacisti pre osam dana strijeljali rođenog brata zbog veze s partizanima. (Ubijen je od strane nacista zbog saradnje sa partizanima). Istakao je, kako su okupatori sve okrutniji i kako su prilike u Hrvatskoj sve žalosnije, čemu su najvećim dijelom krive borbe između četnika i ustaša, koji su jednako okrutni, a što je dovelo do dotada neviđene mržnje između Hrvata i Srba. Iznio je činjenicu da se na obje strane generalizira mržnja. Kao dokaz da je netačno da svi Srbi mrze Hrvate, iznio je što je nedavno doživio s jednim srpskim časnikom. Taj časnik mu je došao na Kaptol i ispričao slijedeće: Posljednjih dana opstanka Nezavisne Države Hrvatske Pavelić je poslao, preko švicarskog konzula, svog odaslanika (ministra V. Vranića) u Italiju glavnom zapovjedništvu savezničkih snaga s molbom da bi saveznička vojska okupirala Hrvatsku i tako je spasila od komunizma.

Pavelić je nekoliko dana prije povlačenja ponudio Stepincu da preuzme vlast, pa da bi je on predao vođstvu partizanske vojske. Dva ili tri dana prije sloma nadbiskup se sastao sa dr Mačekom, koji je bio još uvijek pod paskom ustaškog generala Moljkova. Do tada nitko nije smio k njemu. Moljkov je stigao na večer oko 8 autom po nadbiskupa da ga otprati k Mačeku. Nadbiskup nije spomenuo nikome kamo ide, pa ni svom tajniku. Dr Maček je ostao zapanjen kad ga je ugledao. Razgovor je trajao tri sata, Maček je bio izjavio da ostaje. Prve dane, da će se negdje sakriti, a kasnije da će već ići. O sadržaju tog razgovora nije se više ništa saznalo.

Doslednost i upornost u dokazivanju neistine

Maček, međutim, ipak nije ostao u državi, već je pobegao glavom bez obzira.
Zar nije kontinuirana poplava tekstova u Hrvatskoj upravo to. Sada kada su stvorili svoju državu treba svojim novim naraštajima, a i svetu (u skorašnjim događajima koji su joj prethodili, ponovo su izvršili genocid nad srpskim narodom) pokazati ''slavnu istoriju svojih predaka'' - pokušavajući da u drugačijem svetlu prikažu Stepinca, pa Pavelića, pa Jasenovac, pa se još drznu da od Jevreja traže proglašavanje Stepinca za pravednika... te da užasne zločine koje su ustaše počinile tada pod Pavelićem i Stepincem od 1941. do 1945, i pod HDZ i Tuđmanom od 1991. do proglašenja nezavisnosti, prikažu kao borbu za oslobođenje hrvatskog naroda i njegovu vekovnu težnju za svojom državom i izbrisati klerofašističke i nacističke korene...

Jakov Blažević, pre više od dve decenije, 1985. godine, govoreći o „zaboravljanju“ prošlosti i Stepincu koga je veoma dobro upoznao, pre više od dve decenije, a što je aktuelno i danas, samo nas uverava u neverovatnu upornost i doslednost u dokazivanju neistina:

„Ovo ‘da se zaboravi’’, to nije dovoljno rečeno. Nego idemo mi dalje. A zašto se to krije od javnosti? Tko je to sakrio? Nije to zaborav, nego tu ima neke namjere. E, to. Na tome ja insistiram. Tko je to među nama koji to sad ne daje da se iznose na televiziji, da naša televizija i štampa obilježi 25-godišnjicu smrti tog razbojnika. Da vidimo kako on ide tom Paveliću sa svojim prelatima, razumiješ, pa mu se onda klanja, pa daje proglase, izjave protiv naroda. E, sad šta je to, kakav je to marazam kod nas, tko je to? A to treba prokopati, da ga nađeš i vidiš zašto to radi''.

Treba pogledati samo nekoliko strana dispozitiva presude na kojima se nižu dokazane krivice-i sve je jasno. Znam da je u to vrijeme, kada se se otkrile one vulgarne stvari, da je Stepinac primio u svoj dom u drugoj polovini rujna 1945. ustaškog pukovnika i bivšeg glavnog ravnatelja za javni red i sigurnost, E. Lisaka, pa da je Pavelić svoju arhivu pohranio kod njega, da je čuvao ploče sa Pavelićevim govorima, pa da je ono zlato, srebro i zube i čeljusti koje su trgane iz logorskih žrtava pohranio na Kaptolu, itd- narod tražio što veću kaznu. Jer drugo je bilo na širokom političkom planu

raskrinkavati neprijatelja, a druga stvar su ovi konkretni dokazi, kada si to pokazao onima koji još nisu dovoljno dorasli konkluzijama političke naravi, i rekao: Evo, to je Stepinac. Pavelić mu ostavio zlato, ostavio srebro, ostavio arhivu, primao je ove razbojnike, davao im to okrvavljeno zlato, kao poputbinu da mogu bježati van zemlje, nakon završetka rata radio na nastavljanju krvoprolića...

... „A stvar je sada u tome - zašto mi ćutimo? Zašto smo mi samo malo svojedobno dali na televiziji kako Stepinac ide Paveliću u posetu. Otvorili to, pa presjekli. I to je nestalo. A to treba da se daje, razumiješ. Znaš kako je to upečatljiva stvar.“

„Bez okupacije, odnosno široke političke podrške Mačeka i Stepinca, ne bi bilo Pavelića. Oni su njega inaugurirali. Od uskršnje nedjelje 1941. godine od utorka, dva dana Pavelić čuči u Karlovcu sa svojom grupom ustaških razbojnika čekajući da se Maček i Stepinac dogovore sa specijalnim izaslanikom firera. Pavelić je bio izvršilac toga što su se oni dogovorili, Stepinac i Maček su konstitutivni elementi NDH, a ne Pavelić, sam po sebi.

Zatočenik fanatizovanog antikomunizma

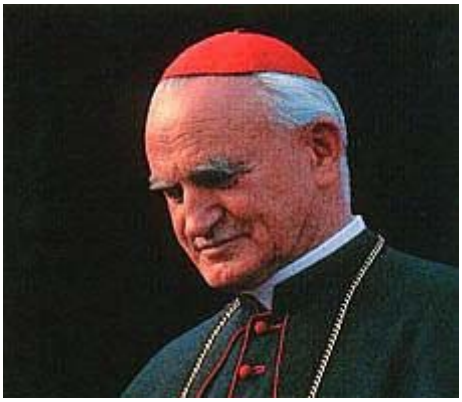

On nije bio neka utjecajna politička snaga dok Maček nije dao svoj „Proglas hrvatskom narodu“, a Stepinac nešto kasnije svom „katoličkom stadu“, da je to ostvarenje velikih sanja hrvatskog naroda i da taj „davno željkovani ideal“ ima da se podrži. To je to.
...“Nije me impresionirao kao osoba. Shvatio sam ga od početka do kraja kao ograničena čovjeka, nesposobna da učestvuje u tom suđenju, da uđe u jednu diskusiju, razmatranje tadašnje političke situacije i svog djelovanja. Uopće nije bio sposoban za to. NJegova odbrana je bila: „Moja je savjest čista“. Tako da on po svojoj pojavi, načinu ponašanja itd, nije ostavljao neku impresiju čovjeka od značaja, nego impresiju jednog prosječnog popa, koji se našao u situaciji kada je trebalo da dade verbalnu bitku. Međutim, on je šutio. Kapitulirao je od početka do kraja. Govorio je: „Moja je savjest čista“, i gotova stvar. Bez obzira na to što je na suđenju stalno bio jedan američki kardinal, koji se, kad je Stepinac ulazio u sudnicu, stalno dizao i duboko mu se klanjao kao „velikoj glavi“, ovaj nije mogao ništa u svoju odbranu reći. Iskreno rečeno, ostavio je dojam lukavog krašičkog seljaka, na kojeg je nakalemljena jezuitska mantija, pa sad to svoje lukavstvo ne pokazuje pod zagorskim šeširićem nego pod mantijom i kukuljicom. Zatočenik fanatiziranog antikomunizma, vezan svojom ograničenošću za svog fašističkog gospodara, Pija DžII, on je možda i bojeći se Boga, uglavnom ponavljao: „Moja savjest je čista“.

„I prema tome, Stepinčeva crkva konzekventno se organizacijski, ideološki, politički, historijski, održava. Oni na Stepinčevu djelu idejama osnivaju i sadašnju polaznu osnovicu kojom ulaze u odnose u svijetu i kod nas, jednim naoko novim jezikom. Evo, ova Kuharićeva okružnica povodom godišnjice Stepinčeve smrt, to je jedna čisto politička rabota, jezički zamumuljena. A šta je Stepinac bio, to ne treba mene mnogo da pitate. Nego, da se objavi i slikama i njegovim poslanicama, kako je podržao Pavelića, kad je ovaj instaliran na vlast. I kad je Pavelić bežao 1945. i kad je Pavelićeva vlada slala adrese zapadnim saveznicima, pod pretpostavkom da će se Rusi i oni sukobiti, kad im se Pavelić stavlja na raspoloženje ističući da je NDH trajna i vjekovečna tvorevina hrvatskog naroda, istovremeno se Stepinac obraća zapadnim saveznicima. Koordinirano su radili. To treba izvući i štampati. A danas crkva ništa ne govori da je Stepinčeva crkva bila izdajnička politika prema hrvatskom narodu. Ta izdajnička politika je u kontinuitetu Rimske crkve. Nemojte nikada govoriti katolička crkva, uvek govorite Rimska crkva.“

„Da, da. On je bio Pavelićev, ustaški duhovni pastir. A ono što sam ranije govorio o kleronaciobalistima, orlovima i križarima, toj prijeratnoj klerofašističkoj štampi, fanatizaciji hrvatskih nacionalista kroz crkvu, to oni i danas rade i nastavljaju. Imaju moćnu organizaciju i štampu i ugrađuju se u jezgro kontrarevolucije. Naravno, u izmjenjenim svjetskim i drugim uslovima, ali oni istrajavaju. Uvijek kao samostalni element traže saveznika u svijetu protiv socijalističke Jugoslavije, a to znači i protiv hrvatskog naroda. Antikomunizam im je centralna orijentacija. To je osnovno. Rimokatolička crkva je bila u funkciji spasavanja najreakcionarnijih režima. U vrijeme rata je, naravno, bila protiv narodnooslobodilačkog pokreta. To je jedna konzekventna linija koju samo treba znati pratiti kroz hodnike labirinata i u ovoj novoj situaciji. Ali to je ista linija. I to uporno ista linija.“

Privilegovan u odnosu na druge robijaše

Ništa Stepincu nije značilo more tuge koje su pred njega na suđenju izlili svedoci svih užasa. NJemu je savest bila čista. Onde gde je to ćutanje morao da zameni krik čoveka, neizostavno, ostalo je hladno lice čoveka koji je sveštenik. Od svega, na Stepinca je samo jedna stvar ostavila utisak i o tome nam je ostao zapis: „Kad je Erihu Lisaku bila pročitana osuda, kojom se kažnjava na smrt vješanjem, on je povikao: 'Živjela Nezavisna Država Hrvatska! '. Za Lisaka je razumljivo. Moram priznati da se je časno i junački ponio. Bio je žrtva svoje ideje. Može i te kako služiti za primjer odlučnosti i mnogi se moraju pred njim postidjeti. Koliko je samo muka podnio! Dok su neki naši sveštenici - utučenih živaca - svašta govorili, Lisak je tiho govorio: 'Žalosno! Žalosno! ' Govorio je tako da i ja čujem. Proglasili su ga zločincem, i mene stavili do njega, da me tobože ponize".

Mi očigledno preozbiljno shvatamo nečije proglašenje za sveca. Ili, makar bi tako trebalo da bude. Da bi neko postao svetac morao je da bude ili mučenik ili tvoritelj čudesnih dela. Stoga se naknadno domišljaju najrazlčitiji događaji koji bi ga uvrstili u jednu ili drugu grupu. Te bio je mučenik jer je bio tako dugo u zatvoru, te tamo je trovan od čega je potom umro u Krašiću u kućnom pritvoru. Istine radi, stvari su stajale umnogome drugačije. Kako ne bismo bili optuženi za izmišljanje, citiraćemo jednostavno Benigara i njegovu biografiju Stepinca koja ga preporučuje za sveca.

„Nadbiskup nije bio stavljen u 'karantenu', već su mu odmah dodijelili posebnu ćeliju u krilu koje su logoraši smatrali povlaštenim. To krilo se sastojalo od nekoliko soba, koje su svojevremeno služile kao ured kaznionice. Tko je boravio u tom krilu bio je potpuno odijeljen od ostalih logoraša i stajao pod strogim nadzorom upravnika Josipa Špiranca. Zbog toga strogog nadzora bilo kakav dodir s drugim zatvorenicima bio je posve onemogućen.
Prva soba na desno od glavnog ulaza bila je stanica milicionara koji su bili određeni za službu u tom odjeljenju. Druga je soba bila dodijeljena nadbiskupu. Za njega su od dviju soba učinili jednu, porušivši zid koji ih je dijelio.

U sobi je nadbiskup imao vojnički krevet, stol i stolicu, dvije police za knjige i jedan stari ormar za odijelo. U početku je imao svoj mali pisaći stroj. Kasnije su mu Kolumbovi vitezovi iz Amerike poklonili novi. Treća mu je soba služila kao kapelica, u nju je uprava stavila lijep iz hrastovine umjetnički izrezbaren oltar. Kako križ na oltaru nije imao Spasiteljeva lika, jedan od utamničenih sveštenika je potajno džepnim nožem izrezbario krasno malo raspelo, tj. križ sa Spasiteljevim likom,

dugačak 12,8 cm, a širok 8,2 cm. Nadbiskup je to raspelo pričvrstio na oltarni križ. Prema bilješci koju je sam napisao na ceduljicu i poslao u nadbiskupski dvor u Zagrebu, hrana je bila dobra i postupak uljudan. Poručio je da mu zbog toga ne šalju hranu iz Zagreba. On je jedini dobivao posebnu hranu, građansku, koju mu je pripravljala neka pravoslavka u obližnjem župnom dvoru. Hranu bi donosili na glavni ulaz u kaznionicu, a primao bi je službujući časnik, pregledao i predao odgovornom zapovjedniku, da je otpremi nadbiskupu. Dnevno je dobio i vino, koje mu je bilo potrebno radi probave. Svaki mjesec je dobio i bocu rakije, koju on nije pio, već ju je poklonio kojemu supatniku.“

Početak drugog kruga laži i nesreća

A što se njegove bolesti i takozvanog trovanja tiče Benigar zapisuje:

„U drugoj polovici travnja g. 1953. ukućani su zapažali, da su se na kardinalovu licu pojavile crveno-ljubičaste mrlje. Koncem svibnja iste godine ga je posjetio njegov osobni liječnik i obavio stručni pregled zdravstvenog stanja, koje je bilo zadovoljavajuće. Jedino ga je smetala upadna ljubičasta boja cijeloga lica, oba uha i šake. Kako nije ponio sa sobom potrebite sprave, pošao je po njih u Zagreb. Vrativši se u Krašić učini potpuni pregled krvi, koji je potvrdio sumnju o težem oboljenju krvi i ustanovio diagnozu: morbus vasšuez, čije liječenje prema dosadašnjem iskustvu nije uspješno, i bolest bi mogla trajati najdulje deset godina...

Izvršno vijeće Hrvatske poslalo je, 15. lipnja 1953, liječniiku komisiju, pet hematologa, u Krašić, da ustanove stvarno zdravstveno stanje kardinalovo. On je bio na šetnji. Vrativši se bio se sav uznojio. Liječnici su čekali pred kućom. Kardinal se ispričao, da se mora najprije presvući. U međuvremenu župnik je došljake počastio. Kada se kardinal presvukao, pozove vođu komisije, partijca, liječnika UDB-e u Zagrebu, te mu izjavi, da komisiju ne želi primiti u prilikama, u kojima se nalazi, jer da imade svoje liječnike, koji su već ustanovili, o čemu se radi. Oni su mu dosta, i on ostaje u Krašiću, gdje će se liječiti, kako može. Liječnik se ispričavao tvrdeći, da oni vjeruju u nalaz njegovih liječnika, ali tu su hematolozi, koji su baš za takve bolesti stručnjaci.

...26. srpnja 1953, u 10,30 s. prije podne, stigli su u pratnji dr. Bogičevića u Krašić specijalisti iz Amerike dr John Lanjrence, direktor Donner Laboratory sa sveučilišta u Kaliforniji, i dr Francis Ruzich, kirurg iz Čikaga. Profesor dr Lanjrence donio je sa sobom po posebnom odobrenju američkog kongresa, koje je dano per acclamationem, injekciju P. 32, tj. radioaktivni fosfor. Injekciju mu je nakon svestranog i temeljitog pregleda uštrcao. Drugog dana ujutro vratili su se obojica opet u pratnji dr Bogičevića i izdali obavijest, u kojoj su istaknuli, da su naši liječnici odlično liječili kardinala, a samo zdravlje da nije kritično, nego gotovo osigurano. Iza toga posjeta pošli su odmah u Rim, da obavijeste sv. oca o bolesnikovu stanju. Nakon tri mjeseca imali su stići liječnici iz Švicarske, da dadu bolesniku još jednu količinu radioaktivnog fosfora.

Kardinal je nakon te injekcije upravo oživio. Redovito je opet nedjeljom i blagdanima počeo služiti sv. misu podnevnicu sa propovijedu. Tek mu se vratio. Osjećao se je svjež za rad... U tri je navrata bio kod njega i najuvaženiji hematolog u Evropi profesor Ludvig Heilmeyer, direktor sveučilišne klinike za unutrašnje bolesti u Frajburgu u Breisgau kao konzilijarni liječnik."

Eto, to je sva priča o mučeništvu. To je stvarna slika Stepinca koji se proteklih nekoliko dana opet pojavio u novom feljtonu Glasa koncila kao neko sasvim drugi, neprepoznatljiv do te mere da se čovek upita ima li više Stepinaca, jer nigde ni reči o ratu, pokrštavanju, logorima smrti, klanju, bestijalnom iživljavanju nad nemoćnim, na najnemoćnijom decom, ženama i starcima. Pošteđeni od svega toga počinje se novi krug laži, novi krug nesreća, ko zna kada i za koga, ali nesreća neizostavno.

Branimir Stanojević - *Glas Javnosti mart.2008*

Kraj

Za jos dokumenata posjetite *www.krajinaforce.com*